

БРОДОВСЬКА О.Г.

кандидат економічних наук

Президент фінансової компанії

ТОВ «ФК «Абсолют Фінанс»

ШУХМАНН В.А.

студент

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль, Україна

НАВМИСНЕ БАНКРУТСТВО ЯК ОБ'ЄКТ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Банкрутство є визаною господарським судом неспроможністю боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедури санації та реструктуризації і погасити грошові вимоги кредиторів інакше, ніж через застосування ліквідаційної процедури [1]. Умисні дії, вчинені громадянином-засновником (учасником) або службовою особою суб'єкта господарської діяльності через особисту зацікавленість або в інтересах третіх осіб, що призвели до його стійкої фінансової неспроможності і завдало великої матеріальної шкоди державі чи кредитору пов'язують з навмисним банкрутством [2].

Сучасний інститут фінансової неспроможності заснований на принципі прощення неоплатного боргу: якщо коштів, отриманих при формуванні та подальшій реалізації конкурсної маси, недостатньо для задоволення у повному обсязі всіх боргових вимог, то їх залишок фактично анулюється. Іншими словами, йдеться про припинення боргів неспроможного боржника. Таким чином, виникає легальна можливість отримати боргову амністію за рахунок зловживання правами сумлінних кредиторів, отримати дохід через несплату боргів, а разом з тим, і реальне економічне обґрунтування дій, спрямованих на навмисне банкрутство.

За критерієм мети неправомірних дій виокремлюють навмисне банкрутство як спосіб уникнення боргів і банкрутство з метою захоплення бізнесу. Навмисне банкрутство як своєрідний спосіб захисту бізнесу здійснюється за наявності значної заборгованості, яку складно або неможливо врегулювати (особливо при проведенні податкових перевірок). Банкрутство як спосіб захоплення бізнесу супроводжується передачею бізнесу підконтрольним кредиторам з ініціативи менеджерів або захопленням бізнесу конкурентами і переділами власності, які цілеспрямовано скуповують кредиторську заборгованість підприємства.

Сукупність операцій, фактична мета яких полягає у доведенні підприємства до банкрутства і його ліквідації можна розглядати як фінансові схеми навмисного банкрутства. Огляд літературних джерел дає підстави стверджувати, що такі схеми класифікують за об'єктами і суб'єктами навмисного банкрутства. Залежно від об'єктів навмисного банкрутства виокремлюють фінансові схеми: великих, середніх і малих підприємств; підприємств-боржників публічного, непублічного статусу та особливого соціально-економічного статусу (наприклад, підприємства суспільного інтересу); підприємств певної регіональної та галузевої приналежності та ін. Залежно від суб'єктів навмисного банкрутства фінансові схеми можна поділити на ті, які ініціюються власниками, менеджерами, кредиторами, арбітражним керуючим і т. д.

В цілому фінансові схеми навмисного банкрутства, орієнтовані на виведення активів, збільшення збитків, ріст боргових зобов'язань або на поєднання даних напрямків неправомірної діяльності. Вони можуть бути пов'язані з операційною, інвестиційною чи фінансовою діяльністю боржника.

Виведення активів з підприємства, перш за все, стосуються тих їх видів, які потрібні боржнику для здійснення основної діяльності (активної частини основних засобів, запасів).

Напрямок фінансових схем може бути свідомо не вигідний обмін майна, спрямований на обмін ліквідних активів на неліквідне або фіктивне майно, передача його як внесок до статутного капіталу іншого підприємства. У подальшому частка боржника у капіталі, як правило, перепродається іншим зацікавленим особам. Таким способом може здійснюватися тіньова реорганізація бізнесу.

Угоди, спрямовані на максимізацію збитку підприємства, пов'язані з необґрунтованими витратами, зменшенням прибутку, витрачанням грошових коштів на потреби, не пов'язані з інтересами бізнесу (у тому числі оплата фіктивних робіт і послуг, надання позик пов'язаним особам), свідомо не вигідним використанням залученого фінансування, свідомим формуванням безнадійної дебіторської заборгованості, проведення операцій придбання за завищеними цінами, а продажу – за заниженими.

Фінансові схеми, спрямовані на зменшення прибутку, можуть супроводжуватися припиненням основного виду діяльності та тіньовою реорганізацією бізнесу. Наприклад, основним джерелом доходу виробничого підприємства несподівано стає надання в оренду основних засобів. Для зменшення прибутку підприємства широко використовуються і фіктивні угоди. Зокрема, на підставі агентського договору підприємству доручається закуповувати сировину і матеріали, за договором підяду – здійснювати виробництво готової продукції, за договором комісії – реалізовувати продукцію покупцеві. У підсумку, підприємство отримує не весь дохід, а мінімальну винагороду, яке, досить часто не виплачується.

Не менш різноманітні фінансові схеми навмисного банкрутства підприємств, орієнтовані на маніпуляцію іншими доходами та витратами, які, наприклад, стосуються продажу активів або здійснення необґрунтовано високих виплат відсотків, штрафів, пені, неустойок та ін.

Формування збитків триває до моменту, коли значення чистих активів підприємства стає критичним.

Ріст боргових зобов'язань і подальше ухилення від його погашення з застосуванням механізму навмисного банкрутства характерно, як для тіньової реорганізації, так і для ліквідації бізнесу. Ріст боргу може бути ініційований як внутрішніми, так і зовнішніми особами, зацікавленими в банкрутстві боржника, з метою захисту бізнесу або для відбирання власності.

Таким чином, навмисне банкрутство підприємств, маскуючись легальними господарськими операціями, несе загрозу фінансовій стабільності для широкого кола осіб, які мають економічні відносини з боржником, перешкоджаючи стійкому зростанню національної економіки.

Список використаних джерел

1. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 № 2597-VIII. Дата оновлення 16.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19> (дата звернення 01.11.2020).
2. Про затвердження методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства. Наказ Міністерства економіки України від 19.01.2006 № 14. Дата оновлення 26.10.2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0014665-06> (дата звернення 09.11.2020).